

С. Л. Шаренко,

голова Київського районного суду м. Харкова,
кандидат юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України

УДК 343.13

DOI 10.37749/2308-9636-2019-12(204)-5

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ СЛІДЧОГО СУДДІ

У статті розглянуто питання правової регламентації процесуального статусу слідчого судді. Досліджено стандарти, сформульовані у відповідних міжнародно-правових актах, практиці ЄСПЛ, позиціях, висловлених європейськими експертами, та стосуються діяльності слідчого судді. Вони класифіковані на три групи: а) стандарти, які визначають у цілому вимоги до місця й ролі суду в здійсненні кримінального судочинства, а відтак поширюються на всі судові функції, включно з функцією судового контролю; б) стандарти, які визначають вимоги до організації і здійснення саме судово-контрольної функції на стадії досудового розслідування; в) стандарти, які визначають вимоги щодо дотримання прав та свобод людини, а відтак є орієнтирами для суб'єктів здійснення судово-контрольних повноважень.

Досліджено стандарти захисту конституційних прав судом, стандарт чіткого розмежування ролі слідчого, прокурора та слідчого судді з метою забезпечення реальної змагальності на стадії досудового розслідування; стандарт істотності можливих прав обмежень; стандарт невідкладності судового контролю; стандарт заборони участі слідчого судді в розгляді провадження по суті.

Ключові слова: *слідчий суддя, стандарти діяльності слідчого судді, судово-контрольні повноваження, судовий контроль.*

Питання правової регламентації процесуального статусу слідчого судді притягує увагу як практикуючих юристів, так і науковців. Як справедливо зазначається у наукових дослідженнях останніх років, «на сьогодні можливо констатувати, що впровадження в Україні певних правових стандартів прямо пов'язане з євроінтеграційними процесами, які відбуваються в нашій країні, та взятими на себе відповідно до цього зобов'язання-

ми. Зближення вітчизняної системи права з її спадком соціалістично-правових традицій, з романо-германською системою і пов'язані з цим процеси гармонізації та адаптації, що відбуваються в законодавчій та правозастосовній площинах суспільного буття, викликають необхідність осмислення загальних настанов (стандартів) як щодо кримінальної процесуальної діяльності в цілому, так і стосовно контрольно-наглядової діяльності

в кримінальному судочинстві зокрема» [1, с. 46].

Передусім варто вказати, що всі стандарти, які сформульовані у відповідних міжнародно-правових актах, практиці Європейського суду з прав людини (далі — ЄСПЛ), позиціях, висловлених європейськими експертами, і так чи інакше стосуються діяльності слідчого судді, можна класифікувати на три групи: а) стандарти, які визначають у цілому вимоги до місця й ролі суду в здійсненні кримінального судочинства, а відтак поширюються на всі судові функції, включно з функцією судового контролю; б) стандарти, які визначають вимоги до організації і здійснення саме судово-контрольної функції на стадії досудового розслідування; в) стандарти, які визначають вимоги щодо дотримання прав і свобод людини, а відтак є орієнтирами для суб'єктів здійснення судово-контрольних повноважень.

Зауважимо, що стандарти, які визначають у цілому вимоги до місця й ролі суду в здійсненні кримінального судочинства (такі як доступність правосуддя, обов'язковість судових рішень, справедливий судовий розгляд, судовий розгляд у розумні строки, рівність перед законом і судом, змагальність сторін, транспарентність судової системи та ін.), як і стандарти, які визначають вимоги щодо дотримання прав і свобод людини (такі як право на свободу і особисту недоторканність, право на повагу до приватного життя, забезпечення права на захист та ін.), на сьогодні вже достатньо вивчені на рівні спеціальних досліджень. Відтак, зважаючи на предмет цього дослідження, буде виправданим зосередити увагу на міжнародних стандартах, які визначають вимоги саме до організації та здійснення судово-контрольної функції на стадії досудового розслідування.

Слід зазначити, що далеко не всі держави, законодавство яких закріпило інститут судового контролю на стадії досудового розслідування, пішли шляхом запровадження організаційно відокремленого спеціалізованого процесуального

суб'єкта, уповноваженого на здійснення судово-контрольної функції. Тож дослідження міжнародних мінімальних вимог у даному контексті зобов'язує більшою мірою говорити про міжнародні стандарти судово-контрольної діяльності (незалежно від того, здійснює її спеціалізований чи ординарний суддя).

1. *Стандарт захисту конституційних прав судом* по суті зводиться до визнання міжнародною спільнотою необхідності закріплення саме за судом як незалежним і неупередженим органом повноважень щодо захисту основних прав і свобод людини. Незважаючи на існуючі в різних державах (з Україною включно) інститути відомчого контролю та прокурорського нагляду на стадії досудового розслідування, міжнародні документи все ж орієнтують на пріоритетність саме судового контролю. Цей стандарт набув відображення передусім у Загальній декларації прав людини, де закріплено, що кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом (ст. 8), а також кожна людина для визначення її прав і обов'язків має право, на основі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом (ст. 10) [2]. Акцент саме на судовому захисті прав і свобод людини зроблено й у частині першій ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція), де передбачено, що кожна людина при визначенні її громадянських прав і обов'язків або при висуненні проти неї будь-якого кримінального обвинувачення має право на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, створеним відповідно до закону [3]. При цьому науковці вже зазначали, що наведені вимоги сформульовано без прив'язки виключно до стадії судового розгляду, а це дає підстави стверджувати, що суд володіє відповідними повноваженнями і на стадії досудового кримінального провадження [1, с. 51—52].

2. *Стандарт чіткого розмежування ролі слідчого, прокурора та слідчого судді з метою забезпечення реальної змагальності на стадії досудового розслідування.* Встановлюючи орієнтири для реформування системи кримінального судочинства в окремих пострадянських державах, європейські експерти наголошували на вагомості посилення механізмів реалізації засади змагальності на стадії досудового розслідування передусім через посилення судового контролю. При цьому, зважаючи на існуючу в більшості пострадянських держав (з Україною включно) систему прокурорського нагляду за досудовим розслідуванням, фахівці зазначали про необхідність чіткого розмежування компетенції прокуратури і слідчого судді з обов'язковим залишенням за останнім повноважень із застосування різного роду заходів примусу, які обмежують конституційні права і свободи людини [4, с. 4].

Подальше обговорення даного стандарту на міжнародних експертних форумах доповнило викладену концепцію вказівкою на необхідність розмежування компетенції між слідчим, прокурором і слідчим суддею в питанні санкціонування слідчих дій. При цьому доволі очікувано, що при наданні наступних рекомендацій міжнародні експерти не відступили від позиції щодо віднесення питань, пов'язаних із обмеженням конституційних прав людини, саме до компетенції слідчого судді. Зокрема, було зазначено, що для здійснення слідчих дій, які передбачають безпосереднє втручання в приватне життя, таких як обшук, конфіскація, а також спеціальних слідчих дій, обов'язковим є дозвіл слідчого судді [5, с. 6]. Тут доречно згадати Бордоську декларацію «Судді та прокурори в демократичному суспільстві» 2009 року, яка значною мірою деталізує наведені позиції, встановлюючи, що на досудовій стадії суддя самостійно, а іноді спільно з прокурором здійснює нагляд за законністю слідчих дій, особливо коли вони стосуються основних прав (рішення про арешт, узяття під варту, конфіскація, реалізація спеціальних

методів розслідування тощо) (п. 48) [6, с. 552].

У Висновку Консультативної ради європейських суддів 2006 року № 8 окремо наголошується, що всі накази про заміщення, арешт або конфіскацію активів задля запобігання фінансуванню тероризму мають видаватися з дотриманням закону та підлягати перевірці й регулярному нагляду з боку суду, оскільки такі накази можуть серйозно порушувати право на приватність та право власності [6, с. 527]. Водночас у згадуваній Бордоській декларації акцентується увага на тому, що навіть у системах, у яких розслідування перебуває під наглядом прокурора, статус якого надає йому судові повноваження, вельми важливо, щоби будь-які заходи, які вживаються в умовах суттєвого обмеження свобод, контролювалися суддею або судом [6, с. 553].

3. *Стандарт істотності можливих правообмежень.* Викладені підходи щодо визначення компетенції слідчого судді надають можливість також вести мову про стандарт істотності можливих правообмежень як орієнтир для розмежування компетенції слідчого судді, прокурора та слідчого. Ідея цього стандарту полягає в тому, що слідчий суддя не має бути завантажений питаннями, які не пов'язані з обмеженням конституційних прав і свобод особи. Цікаво зазначити, що погляд через призму даного стандарту на окремі законодавчі тенденції в Україні дає можливість констатувати, що законодавець, дещо захопившись розширенням судового контролю, почав відносити до сфери останнього питання, які, на нашу думку, не обмежують конституційних прав і свобод громадян, а відтак цілком можуть бути залишені в компетенції слідчого і прокурора. Як приклад, може йтися про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК України) [7], відповідно до яких призначення будь-якої експертизи на стадії досудового розслідування на сьогодні є виключною компетенцією слідчого судді.

4. *Стандарт невідкладності судового контролю.* Як зазначають дослідники,

якщо звернути увагу на термінологічні звороти, які використовуються в міжнародних документах при визначенні меж і характеру судового втручання, то можемо дійти висновку щодо наявності стандарту невідкладності судового контролю порівняно з іншими процесуальними процедурами.

Так, у ст. 5 Конвенції зазначається: «негайно постати перед суддею» або ж «суд без зволікання встановлює законність затримання», у ст. 9 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права «в терміновому порядку доставляється до судді», «щоб цей суд міг невідкладно винести постанову» [8; 9; 1, с. 52]. У цьому сенсі, на нашу думку, доречно зазначити, що саме даний стандарт принципово відмежовує специфіку судово-контрольної діяльності від діяльності суду в цілому. Річ у тому, що темпоральні орієнтири для судового розгляду загалом встановлені через категорію «розумний строк» (ст. 6 Конвенції), тоді як для судово-контрольної діяльності — через категорії «в терміновому порядку», «невідкладно», «негайно», «без зволікань».

5. Стандарт заборони участі слідчого судді в розгляді провадження по суті. Зауважимо, що хоча цей стандарт для сучасного вітчизняного кримінального процесу вже є звичною правовою реальністю, але тим не менш на сьогодні в деяких державах (наприклад, у Росії) все ж існує правило про можливість участі слідчого судді (або його аналогу) в розгляді кримінального провадження по суті. Тож хоча для України даний стандарт вже є досягнутим, тим не менш, він залишається актуальним у сучасному світі.

Не заглиблюючись у зміст і причини віднесення такого підходу до вимог рівня міжнародних стандартів (вважаємо, логіка є очевидною), лише звернемо увагу на те, що його важливість визнається європейською спільнотою вже не одне десятиліття. Зокрема, як зазначав С. Трексель, колишній президент Європейської комісії з прав людини, одна й та сама особа не може бути неупередже-

ним суддею, який розглядає справу по суті, й при цьому брати участь у досудовому розслідуванні. Принцип презумпції невинуватості є наріжним каменем кримінального процесу, якого важко дотримуватися на психологічному рівні. Крім того, ЄСПЛ при розгляді справи «De Cubber v. Belgium» (1987) постановив, що слідчий суддя, розглядаючи клопотання сторони обвинувачення на стадії досудового розслідування, в подальшому не може засідати в судовій палаті при винесенні рішення про винуватість підсудного, оскільки існує ризик того, що такий суддя, ознайомившись із матеріалами справи, проявить неупередженість [4, с. 11—12].

Підсумовуючи, варто зауважити, що, як справедливо зазначають дослідники, «у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві за часів незалежності нашої держави у ході низки законодавчих реформ досить послідовно проводиться імплементація міжнародно-правових стандартів у сфері кримінального судочинства, у тому числі й з питань забезпечення належної контрольно-наглядової діяльності за здійсненням досудового розслідування» [1, с. 54—55]. Водночас кримінальне процесуальне законодавство України є динамічною галуззю з позиції внесення змін і доповнень, доцільність та якість яких подекуди є досить спірними [10]. Тож міжнародні стандарти як мінімальні обов'язкові вимоги щодо побудови та функціонування кримінальних процесуальних інститутів є актуальними як орієнтири при подальшому реформуванні сфери кримінального судочинства, зокрема в контексті оптимізації судово-контрольної діяльності.

На сьогодні інститут судового контролю відомий багатьом державам світу, а відтак наявний багатий зарубіжний досвід у питанні організаційних і процесуальних аспектів діяльності слідчого судді (або аналогічної процесуальної фігури, якщо йдеться про держави, де не виокремлено спеціального суб'єкта для здійснення судового контролю). У свою чергу це дає підстави для вивчення іно-

земних практик задля формування висновків, що можуть стати орієнтирами в питанні необхідності запозичення Україною тих чи інших елементів досвіду зарубіжних країн у функціонуванні інституту слідчого судді або його аналогів.

Зважаючи на значний обсяг інформації з даного питання, намагатися простежити специфіку інституту слідчого судді (або його аналога) в кожній або в більшості держав, на нашу думку, було б методологічною помилкою. Тому вбачаємо доцільним зосереджуватися на компаративному аналізі тих питань, які відповідатимуть принаймні двом критеріям: а) неоднозначність і дискусійність питання; б) наявність можливості проведення паралелей із українським кримінальним процесуальним законодавством (або правозастосовною практикою). Вбачається, що саме такий підхід забезпечить розгляд актуальних питань, які матимуть цінність для законотворчих і правозастосовних процесів в Україні. З огляду на це зупинимось докладніше на таких аспектах.

1. *Спеціальне термінологічне позначення суб'єкта, який здійснює судово-контрольну діяльність.* Одразу відзначимо, що даний параметр для компаративного аналізу має значення лише в контексті тих держав, у яких слідчий суддя є суб'єктом організаційно відокремленим (тією чи іншою мірою) від судового корпусу, а відтак потребує спеціального термінологічного позначення. У свою чергу Україна (поряд із Киргизькою Республікою (п. 41 ч. 1 ст. 5 КПК КР) [11], Республікою Казахстан (п. 47 ч. 1 ст. 7 КПК РК) [12], Латвійською Республікою (п. 10 ст. 26 КПК ЛР) [13]) належить до держав, які для позначення цього інституту запровадили спеціальний термін — «слідчий суддя». Окрім того, термінологічна коректність часто впливає на правильність сприйняття поняття, на позначення якого використано той чи інший термін.

У свою чергу як міжнародними організаціями в контексті вивчення української моделі інституту слідчого судді [4, с. 12], так і дослідниками вже зверта-

лась увага на те, що коректність даного терміна є спірною з огляду на таке.

По-перше, термін «слідчий» може інтерпретуватися як юристами, так і пересічними громадянами як суддя, що здійснює розслідування кримінальних проваджень. Справді, в зарубіжному законодавстві та юридичній літературі термін «слідчий суддя» швидше асоціюється з французьким інститутом слідчого судді або *juge d'instruction*, який був запроваджений у Франції в 1810 р., а в подальшому запозичений і деякими іншими європейськими державами [14]. Поряд із тим французький слідчий суддя (*juge d'instruction*) — це не суддя, який здійснює контроль за дотриманням прав і свобод людини під час досудового розслідування, а суддя, який веде розслідування безпосередньо, наділений повноваженнями по здійсненню слідчих дій, спрямованих на збирання доказів [15, с. 33; 16, с. 307]. При цьому аналогом українського слідчого судді у Франції є інший суддя — суддя зі свобод та ув'язнення (*juge des libertes et de la detention*), до повноважень якого належить надання за клопотанням слідчого або прокурора дозволів на проведення обшуків в окремих категоріях справ і нічних обшуків, надання дозволів на застосування заходів, що обмежують особисту свободу (тримання під вартою, примусова госпіталізація), та ін. [16, с. 307].

По-друге, термін «слідчий суддя» є співзвучним із терміном «судовий слідчий», який відповідно до Статуту кримінального судочинства 1864 року використовувався на теренах Російської імперії для позначення процесуального суб'єкта з повноваженнями, аналогічними до повноважень французького слідчого судді. У свою чергу така співзвучність призводить до того, що окремі фахівці плутають ці поняття. Наочними у цьому контексті є випадки, наведені в роботі С. Г. Коновалова. Зокрема, як приклад змішування понять «слідчий суддя» і «судовий слідчий» автор наводить висловлювання голови Конституційного суду Російської Федерації В. Д. Зорькіна, який інтерпретував позицію керів-

ництва держави про можливість створення інституту слідчих суддів як вказівку на можливість його відновлення. При цьому з контексту очевидно, що голова Конституційного суду розмірковував саме про можливість удосконалення судового контролю. Але, як зазначив С. Г. Коновалов, історія російського кримінального процесу не знає прикладів існування «слідчого судді», який би здійснював контроль за досудовим розслідуванням. Єдиний слідчий суддя, якого можна було б відновити в Росії — це судовий слідчий, завдання якого полягало не в контролі, а в здійсненні досудового розслідування [17, с. 130].

Аналогічне змішування понять допускають і критики розглянутого інституту. Наприклад, В. П. Корж своє негативне ставлення до появи слідчого судді в українському кримінальному процесі пояснює тим, що «змішування повноважень судді і судового слідчого призводить до юридичної колізії» [18, с. 53]. Як зазначає С. Г. Коновалов, імовірно, названий автор настільки звик сприймати терміни «судовий слідчий» і «слідчий суддя» як синоніми, що не врахував колосальної відмінності між українським нововведенням і дореволюційним інститутом [17, с. 130—131].

Наведені факти зарубіжних підходів до найменування особи, яка здійснює судово-контрольні функції, а також ілюстрації термінологічної плутанини, яку допускають окремі правники, зобов'язує екстраполювати цю проблематику на українські реалії шляхом пошуку відповіді принаймні на три запитання: 1) чи коректним є термін «слідчий суддя» в межах парадигми вітчизняного кримінального процесу; 2) якщо ні, то якою має бути назва цього суб'єкта кримінального провадження; 3) чи виправданими будуть відповідні нормативні корективи термінологічного характеру?

Спроба знайти відповідь на перше запитання зобов'язує звернути увагу на те, що законодавство України (як і законодавство вже згаданих Киргизії, Казахстану, Латвії та в певному сенсі законодавство Німеччини, де на позначення

відповідної посадової особи використовується термін «*Ermittlungsrichter*», що найбільш точно перекладається як «суддя над дізнанням» (хоча в літературі можна натрапити й на переклади «суддя-дізнавач», «слідчий суддя»), при термінологічному позначенні судді, який забезпечує контроль на стадії досудового провадження, робить відповідний акцент на формі досудового розслідування — слідстві. У свою чергу КПК України передбачає, що слідство є лише однією з двох можливих форм досудового розслідування, яке також може здійснюватися у формі дізнання, якщо йдеться про кримінальні проступки (пункти 4—6 ч. 1 ст. 3, ст. 215 КПК).

Тому якщо йдеться про досудове розслідування кримінального проступку відповідно до законодавства України, то термін «слідство», як і термін «слідчий», не застосовуватиметься. З 1 січня 2020 року провадження у кримінальних проступках в Україні здійснюватиме новий процесуальний суб'єкт — дізнавач (службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої КПК, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків). Однак *дізнання* як форма досудового розслідування кримінальних проступків передбачає судовий контроль, тож *дізнавач* із цілого ряду питань (застосування заходів забезпечення, надання дозволу на проведення окремих слідчих дій та ін.) буде змушений звертатися до *слідчого судді*.

Як бачимо, термінологічна суперечність у такому випадку є очевидною, що логічно підводить нас до другого запитання: якою має бути назва «слідчого судді» у кримінальному процесі України?

Апелювання до зарубіжного досвіду в контексті пошуку відповіді на друге запитання зобов'язує вказати на істотне різноманіття в термінах, якими познача-

ється суддя, який здійснює контроль на досудових стадіях провадження. Зокрема, крім згаданих держав, які, як і Україна, в назві відповідного суб'єкта зробили змістовий акцент на формі досудового розслідування, інші держави, як, наприклад, Франція (*juge des libertes et de la detention* — суддя зі свобод та ув'язнення), спробували в назві відобразити функціональне призначення суб'єкта.

У свою чергу відзначимо, що екстраполяція такого підходу на українські реалії також не буде безспірною, зважаючи на те, що питання захисту прав і свобод, як і питання ув'язнення, виникають і на досудових, і на судових стадіях кримінального провадження. При цьому ключовий концепт слідчого судді як учасника кримінального процесу полягає у поширенні його повноважень виключно на стадію досудового розслідування. Усі питання, які на стадії досудового розслідування належать до компетенції слідчого судді, у судових стадіях переходять до компетенції суду. Тож убачається, що французький термінологічний аналог не буде прийнятним для українського кримінального процесу.

На нашу думку, максимально прийнятним з позиції термінологічної коректності в цьому сенсі може бути досвід держав, які в назві відповідного суб'єкта відобразили вказівку на досудову стадію кримінального провадження, але без акцентування на формі досудового розслідування. Зокрема, доречно згадати законодавство Литви, Естонії, Молдови, Італії. Кримінальні процесуальні закони зазначених держав використовують термін «суддя над попереднім (досудовим) розслідуванням» (*«ikiteisminiotyrimo teisėjas»*, *«eeluurimiskohtunik»*, *«judecator de instructie»* і *«giudice per le indagini preliminari»* відповідно) [14; 17, с. 131].

На доречність саме такого підходу вказували й міжнародні експерти. Зокрема, у звіті Четвертого Експертного форуму з кримінального правосуддя для Центральної Азії як позитивний досвід наводився досвід України щодо запровадження спеціального суб'єкта — слідчого судді. Але при цьому було відзначено,

що у випадку з Україною термін «слідчий суддя» вводить в оману, оскільки швидше йдеться про «суддю в досудовому провадженні» [4, с. 12].

Додаткового розвитку критика назви набула на наступних — П'ятому та Шостому Експертному форумі з кримінального правосуддя для Центральної Азії, де європейськими експертами було констатовано, що в Киргизії і Казахстані суддю з попереднього провадження називають «слідчим суддею», що може ввести в оману, оскільки за звучанням такої назви можна допустити, що такий суддя виконує слідчі функції, як слідчий суддя у Франції [5, с. 11]. Однак ці чиновники виконують різні, навіть протилежні функції, відтак експерти рекомендували використати назву «суддя з прав людини» [19, с. 27].

Викладене зобов'язує висловитися й щодо третього запитання: чи виправданими будуть відповідні нормативні корективи термінологічного характеру в кримінальному процесуальному законодавстві України? На нашу думку, відповідь на зазначене запитання все ж має бути заперечною. Річ у тому, що термінологічна корекція законодавчих актів має сенс лише в тому випадку, якщо допущені недоречності понятійно-категоріального апарату перешкоджають правозастосуванню або знижують його ефективність. Безумовно, в чинному законодавстві України термін «слідчий суддя» узгоджений лише з однією з двох можливих форм досудового розслідування — досудовим слідством, а також може викликати асоціації, про які говорять міжнародні експерти.

Наш досвід як практичної діяльності на посаді слідчого судді, так і вивчення наявної в ЄДРСР судової практики дає підстави констатувати, що в даній ситуації така неузгодженість не знижує ефективності функціонування інституту слідчого судді, так само як і внесення відповідних законодавчих коректив не здатне підвищити коефіцієнт корисної дії цього учасника процесу. При цьому слід зауважити, що за сім років дії інсти-

туту слідчого судді в Україні відповідне термінологічне позначення вже міцно увійшло до понятійно-категоріального апарату юридичної спільноти, тож термінологічні зміни призведуть до плута-

нини й ускладнень. Відтак, зважаючи на те, що такі нововведення не забезпечать ніяких позитивних змін, навряд чи їх можна визнати виправданими.

Список використаної літератури

1. Степанов А. Б. Співвідношення прокурорського нагляду, відомчого та судового контролю під час досудового розслідування: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.09 / Харків, 2018. 235 с.
2. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. The European Convention on Human Rights [Електронний ресурс]. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.
4. Четвертый Экспертный форум по уголовному правосудию для Центральной Азии (29—31 октября 2012 г., Алматы, Казахстан). Итоговый отчет [Электронный ресурс]. URL: <https://www.osce.org/ru/odihr/99507?download=true>.
5. Пятый Экспертный форум по уголовному правосудию для Центральной Азии (24—25 ноября 2014 г., Бишкек, Кыргызстан). Итоговый отчет [Электронный ресурс]. URL: <https://www.osce.org/ru/odihr/147616?download=true>.
6. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. 708 с. [Електронний ресурс]. URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/EU_Standarts_book_web-1.pdf.
7. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19>.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [Електронний ресурс]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) від 19 жовтня 1973 року [Електронний ресурс]. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Лейба О. А. Дефекти кримінального процесуального законодавства та засоби їх подолання: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.09 Харків / 2018. 244 с.
11. Уголовно-процессуальный кодекс Кыргызской Республики от 2 февраля 2017 года [Электронный ресурс]. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111530>.
12. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 года [Электронный ресурс]. URL: <https://zakon.uchet.kz/rus/docs/K1400000231>.
13. Уголовно-процессуальный кодекс Латвийской Республики от 21 апреля 2005 года [Электронный ресурс]. URL: http://www.pravo.lv/likumi/29_upz.html.
14. Ковалев Н. Анализ отдельных положений Уголовно-процессуального Кодекса Республики Казахстан, касающихся судебного контроля на этапе досудебного производства [Электронный ресурс]. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37274757.
15. Скрипіна Ю. В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження): дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Харків, 2008. 219 с.
16. Сучасний кримінальний процес країн Європи: монографія [В. В. Луцик, В. А. Савченко, В. І. Самарін та ін.]; за ред. В. В. Луцика та В. І. Самаріна. Харків: Право, 2018. 792 с.
17. Коновалов С. Г. Элементы германской модели досудебного производства в уголовном процессе постсоветских государств: дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук / С. Г. Коновалов. Москва, 2018. 220 с.
18. Корж В. П. Уголовно-процессуальное законодательство Украины: новации, коллизии, проблемы реализации // Вестник Нижегородской правовой академии. 2015. № 5. С. 53.
19. Шестой Экспертный форум по уголовному правосудию для Центральной Азии (16—18 ноября 2016 г., Ташкент, Узбекистан). Рапорт [Электронный ресурс]. URL: <https://www.osce.org/ru/odihr/332686?download=true>.

References

1. Stepanov A. B. The ratio of prosecutorial supervision, departmental and judicial control during pre-trial investigation: diss. for a scientific degree cand. lawyer. sciences: 12.00.09 / A. B. Stepanov. Kharkiv, 2018. 235 p.
2. Universal Declaration of Human Rights. Adopted and proclaimed by UN General Assembly resolution 217 A (III) of 10 December 1948 [Electronic resource]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. The European Convention on Human Rights. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.
4. Fourth Criminal Justice Expert Forum for Central Asia (October 29—31, 2012, Almaty, Kazakhstan). Final Report [Electronic resource]. URL: <https://www.osce.org/ru/odihr/99507?download=true>.
5. Fifth Criminal Justice Expert Forum for Central Asia (November 24—25, 2014, Bishkek, Kyrgyzstan). Final Report [Electronic resource]. URL: <https://www.osce.org/ru/odihr/147616?download=true>.
6. European and international standards in the field of shipbuilding. Kyiv, 2015. — 708 p. [Electronic resource]. URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/EU_Standarts_book_web-1.pdf.
7. About the introduction of the amendment to the Gospodarsky Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Judicialism of Ukraine and the following legislative acts: Law of Ukraine dated 3 July 2017 to Rock No. 2147-VIII [Electronic resource]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19>.
8. Convention on the abduction of human rights and fundamental freedoms 1950 roku [Electronic resource]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
9. International Covenant on Gross and Political Rights. Ratified by Decree of the Presidency of the Supreme For the sake of the Ukrainian RSR No. 2148-VIII(2148-08) від 19 Zhovtnyia 1973 roku [Electronic resource]. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
10. Leyba O. A. Defects of criminal procedural legislation and the misfortune of their half-year: dis. for a scientific degree cand. legal Sciences: 12.00.09. Kharkiv. 2018. 244 p.
11. The Code of Criminal Procedure of the Kyrgyz Republic of February 2, 2017 [Electronic resource]. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111530>.
12. The Code of Criminal Procedure of the Republic of Kazakhstan dated July 4, 2014 [Electronic resource]. URL: <https://zakon.uchet.kz/rus/docs/K1400000231>.
13. The Code of Criminal Procedure of the Republic of Latvia of April 21, 2005 [Electronic resource]. URL: http://www.pravo.lv/likumi/29_upz.html.
14. Kovalev N. Analysis of certain provisions of the Code of Criminal Procedure of the Republic of Kazakhstan relating to judicial control at the pre-trial stage [Electronic resource]. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37274757.
15. Skripina Yu. V. Judicial judge in a system of criminal-procedural filiality (separate legal law): diss. for a scientific degree cand. legal sciences / Yu.V. Skripina. Kharkiv. 2008. 219 p.
16. The most recent criminal process in Ukraine: a monograph [V. V. Lutsik, V. A. Savchenko, V. I. Samarin and in.]; by V.V. Lutsika and V. I. Samarina. Kharkiv: Law, 2018. 792 p.
17. Konovalov S. G. Elements of the German model of pre-trial proceedings in the criminal process of post-Soviet states: diss. for a scientific degree cand. legal Sciences / S. G. Konovalov. Moscow, 2018. 220 p.
18. Korzh V.P. Criminal procedure legislation of Ukraine: innovations, conflicts, problems of implementation / V. P. Korzh // Bulletin of the Nizhny Novgorod Law Academy. 2015. No. 5. P. 53.
19. Sixth Criminal Justice Expert Forum for Central Asia (November 16—18, 2016, Tashkent, Uzbekistan). Report [Electronic resource]. URL: <https://www.osce.org/en/odihr/332686?download=true>.

Шаренко С. Л. Направления совершенствования нормативной регламентации процессуального статуса следственного судьи.

В статье рассмотрены вопросы правовой регламентации процессуального статуса следственного судьи. Исследованы стандарты, сформулированные в соответствующих

міжнародно-правових актах, практиці ЄСПЧ, позиціях, висказаних європейськими експертами, стосовно діяльності слідчого судді. Вони класифіковані на три групи: а) стандарти, які визначають в цілому вимоги до місця і ролі суду в здійсненні кримінального судопроцесу, а потім розповсюджуються на всі судові функції, включаючи функцію судового контролю; б) стандарти, які визначають вимоги до організації та здійсненню саме судово-контрольної функції на стадії досудового розслідування; в) стандарти, які визначають вимоги до дотримання прав і свобод людини, а, відповідно, є орієнтирами для суб'єктів здійснення судово-контрольних повноважень.

Вивчені стандарти захисту конституційних прав судом, стандарт чіткого розмежування ролі слідчого, прокурора та слідчого судді з метою забезпечення реальної состязателності на стадії досудового розслідування; стандарт існування реальних обмежень; стандарт неотложності судового контролю; стандарт заборони участі слідчого судді в розгляді процесу по справі.

Ключові слова: слідчий суддя, стандарти діяльності слідчого судді, судово-контрольні повноваження, судовий контроль.

Sharenko S. L. Directions of improvement of normative regulation of judicial status of investigating judge.

The article deals with legal regulation of the procedural status of an investigating judge. The author examines the standards that are formulated in the relevant international legal acts, in the practice of the ECHR, in the positions expressed by European experts, and relates to the activities of an investigating judge. They are classified into three groups: a) Standards defining as a whole the requirements for the place and role of the court in the implementation of criminal justice, and therefore extend to all judicial functions, including judicial control function; b) standards defining the requirements for the organization and implementation of the judicial control function at the stage of pre-trial investigation; c) standards that determine the requirements for observance of human rights and freedoms, and thus serve as guiding points for subjects exercising judicial control powers.

Standards defining in general the requirement for the place and role of the court in the implementation of criminal justice (such as the availability of justice, binding judgments, fair trial, due process hearing, equality before the law and the court, parties' competition, transparency of the judicial system etc.), as well as standards that define requirements for the observance of human rights and freedoms (such as the right to liberty and security of person, the right to respect for private life, the right to protection, etc.) have already been sufficiently studied at the level of special investigations. The subject of this study is international standards, which determine the requirements for the organization and implementation of judicial control at the stage of pre-trial investigation. The author examines the standards of protection of constitutional rights by the court, a standard for clearly demarcating the role of investigator, prosecutor and investigating judge in order to ensure real competition at the stage of pre-trial investigation; the standard of the materiality of the right of restriction; standard of urgency of judicial control; the standard of the prohibition of the participation of an investigating judge in the examination of the merits.

Key words: standards of activity of an investigating judge, judicial control powers, judicial control, the investigating judge.